

R O S T A.

ÚJ ARCU MAGYAROK, ÚJ MAGYAR FÖLD.

Nehéz az ifjúság különböző arcának színeit egységes képben visszatükröztetni. Mégis, amikor erre vállalkozom, az lebeg a szemem előtt, hogy a magyar fiatalság tíz esztendő alatt elért ideológiájában olyan eredményeket, amelyekre nemcsak magának a fiatalságnak, hanem a vezető és komolyan gondolkozó nemzedéknek is fel kell figyelnie. Nem lehet közömbös senki előtt, hogy milyen gondolatok szántják a magyar humuszt már azért sem, mert a legegyszerűbb következtetést véve figyelembe, a természet rendje szerint, a mostani fiatalság, ha ezek a gondolatai megerősödnek, ilyen mentalitással veszi át a magyarság sorsának intézését. Okvetlenül számot kell tehát vetni magával az új nemzedékkel s a magyar fiatalság törekvéseivel. Annál is inkább szükség van erre, mert az utóbbi időben sűrűn hangzanak el támadások, védelmek, szólamok s aki kissé mélyebben beletekint ebbe a forrongó kráterbe, különös képet és soha nem tapasztalt színeket fog látni. Azt mondják, hogy az ifjúság egy része defetista, el-elejtte a magyar öncélúság gondolatát és *középeurópai szolidarizmusról* beszél, helyett, hogy a magyar szolidarizmus, a magyar emberek összetalálkozása és egysége a nemzeti gondolatban lenne célja. *Paraszt-klasszicizmusról* hallunk, s azt mondják, hogy az ifjúság egy része szakítani akar a mai magyar kultúrával és a népi gyökereken alapuló magyarság az ideálja. Turáni-szláv paraszttállamról álmodozik és sutbadobja a magyar irredentát. Mind gyakrabban és gyakrabban hangzott fel A d y, M ó r i c z és S z a b ó Dezső neve ezeken a vitákon. Tehát valami irodalmi íz is van benne. A legutóbbi időben pedig a szlovenszkói Sarlós fiatalság vezére leszögezte, hogy elérkeztek a *szocializmushoz*. Közben az egyik oldalra azt fogják rá, hogy fasiszta; nemrégiben megszületett az *Ifjúsági Parlament* eszméje, amely csak eszme maradt, kivitelre sor nem került. Sokan azt vetik szemére egyeseknek, hogy ez az egész „valami” nem áll másból, mint az „ideológia” szónak variálásából és kombinálásából. A fiatalság a munkások s a paraszt tömegek felé keres utat. S egyszerre csak, mint valami üstökös vág bele az apák jól elképzelt gondolataiba, a nagy-magyar állameszmétől való gyökeres elszakadás, amely kétségkívül a legtöbb skrupulusra és gondra adhat okot. Mindezekkel a célokkal, eszmékkel és kérdésekkel szemben ha őszintén akarunk szólni róluk, csak a legteljesebb objektivitás hangján tehetjük. Fel kell tételeznünk mindnyájukról, hogy jóindulatukhoz szó sem fér. Nem állhatunk a mindenáron való támadás álláspontjára még akkor sem, ha egyes fogalmak ködös, kuszált, szinte pubertásszerű vízióban lebegnek is előttünk. Az ifjúság valamit akar. Tíz év telt el a forradalmi idők óta, s ezen intervallum alatt nem nagyon hallottuk, hogy a magyar új nemzedéknek jövőt sejtető más arca lett volna. Most jelentkezik, nézzünk a szemébe.

*

Akikről lapokon szó lesz, a háború utáni magyar ifjúság, a háború utáni harminc- és húszévesek. A nagy világégés és Magyarország szétdarabolása oly történelmi pont, oly históriai esemény, amely hatalmas mértékben nyomta rá bélyegét azokra, akik emberi életük legfogékonyabb korában mentek át rajta. S mielőtt még bármiképpen is taglalnánk ennek a sokszínű nemzedéknek gondolatkörét, meg kell állapítanunk, hogy lélekileg nem mentes azok-

tól a bacillusoktól, amelyek a ma vezető generációját is akarva-nem-akarva megmétélyezték. Szekfü Gyula így ír a *Három Nemzedék*-ben: „Nincs nagyobb önáltatás és illúzió, mintha azt hinnénk, hogy mentek vagyunk a romlás bacillussaitól; mi gyökereinkkel a hanyatló korban élünk, a ma kisdedeinek jut csak az érintetlen tisztaság“. Azóta ezek a kisdedek fiatalokká öregedtek és minden pesszimizisztikus, defetista gondolat nélkül kimondhatjuk, hogy ha nemis száz százalékban, de ugyanez megállapítható a mai fiatalságra is. Ha újat akar s magyar jövőt építő álmai vannak, minden bizonnyal az idő fogja megmutatni, hogy saját maga keresztülviszi-e. Azonban túlságosan nagy élmény volt számára az összeomlás, hogysem tisztán tudna gondolkodni. S van bátorságom kimondani: hogyha a mai ifjúság eszméinek szolgálatában apáink állnának, sokkal több esélyük lenne a megvalósításra. Ezzel nem kicsinyéltem le a fiatalság ideológiáját, csak rámutattam egy olyan háttérben álló lidércre, amelytől csak kevesek tudnak szabadulni. Lehet, hogy nincs igazam, lehet, hogy kivergődik ebből az atmoszférából, de az a sokrétűség, amely ma jelentkezik, semmiesetre sem bízható. A nagy *reformkor* ifjúságának voltak egységes gondolatai. Ma ezeket lámpással kell keresnünk, oly nagy szakadékok tátonganak magában a fiatalságban is. Lehet, hogy egy újabb évtized múlva csak javunkra fognak szolgálni a mostani forrongó periódusok, s az, hogy ezt így megállapítottam, nem jelenti sem a harc feladását, sem azt, hogy a győzelembe vetett hit elnémult. Elvégre ki hiszjen, ha nem az ifjúság?

*

Négyfelé szakadva él. Társadalmi tagozódása sokkal jobban érződik, mint bármikor. Egyik része fáradt, a másik csak arra törekszik, hogy biztos kenyeret és megélhetést gyűjtsön össze magának; egy másik oldal feltétlenül érvényesülni akar, s ezért feláldoz gondolatot, ifjúságot, hitet, mindent. Egy újabb kategóriája a fiatalságnak nyomorog. Ki Brünben, ki Prágában, ki Kolozsvárott, ki Budapesten, ki másutt szerte az országban. Egy évvel ezelőtt hitetlenkedve hallották, hogy Budapesten bizony sok azoknak a száma, akik úgy örültek az első hó leesésének, mint a mennyei manának. Hólapátolók. Kétkedve hitték el, hogy voltak, kik egészségük biztos tudatában, vérüket klinikai célokra adták el, hogy megélhessenek. Folytatni lehetne a sort. Kis padlásszobák titkaival s a szigorlatokra való gyűjtés heroikus erőfeszítésének bemutatásával. Minek? Ezt úgy is ismerik. Túl sokat beszéltek róla, annyit már, hogy szinte csömört kap az ember, ha diáknyomorról hall. S ebben nem kis bűne van a fiatalságnak. Az utóbbi évtized alatt talán éppen szörnyű lerongyolódottságánál fogva a fiatalság nem volt merész. Hiányzott belőle az iniciáló erő, s különösen Csonkamagyarországon mindenestül átvette az apák lejárt ideológiáját is. Kényelmes karosszékekbe ült és csak akkor sírt, amikor nem volt mit ennie. Mások beszéltek helyette. Talán túl pesszimista ez a kép, hiszen minden időben voltak nyomorgó diákok, s a fiatalság nagy entuziazmusával átvették magukat száz Bizáncnál bizáncabb kapukon is. Lehet. Csak egy aggasztó van benne, hogy még mindig nem jöttek az új gondolatok. Hiszen ha *fiatalság*, akkor éhezve, fázva, s dideregve is kell, hogy eszmei forradalmár legyen. Nagyon sok ideig nem volt az.

Beszéljek az iparos, munkás, paraszt ifjúságról? Hiszen az úgynevezett intelligens vezető magyar fiatalság csak csekély hányadát teszi ki az új nemzedék egyetemének. Beszéljek arról, hogy tíz éven keresztül az ifjúság nem találta meg azt az utat, amely hozzájuk vezet, nem igyekezett testvéri sorsban élni velük, nem gondolt rájuk, s hagyta, hogy folyjon az idő tovább, amíg talán egy

„Ez a csömör“
Kétségbeesés
mire ebből
szinte minden
szinte minden
szinte minden
szinte minden
szinte minden
szinte minden

újabb nagy *megállj!* meg nem torpantja, amikor késő? Ha erről akarnék írni, nem lenne elég a *Széphalom* kerete, mert ez szétveti a határokat, s olyan perspektívát nyit előttünk, amelyről jobb, legalább előljáróban, nem beszélni.

Egyszóval a négyfelé szakadt és nagyon sokféleképpen determinált magyar intelligens ifjúságról, amelynek zömét az egyetemi hallgatóság alkotja, róluk van szó. Hozhatta volna az idő úgy is, hogy ezek a sorok tetemrehívás legyenek, de úgy látszik, hogy szörnyű megpróbáltatásunkban mégis szeret annyira a Gondviselés, hogy nem engedett eljutni odáig, ahonnan nincs már visszatérés.

*

Nem haladhatunk másképp, csak, úgy, ha sorra vesszük Csonkamagyarország s az utódállamok fiatalságának útját, az összeomlástól 1928-ig. 28-ban ugyanis olyan határidőhöz ér, amelyet nem hagyhatunk figyelmen kívül. A háborúból hazaözoñlő ifjúság, amely az iskola padjaiból került a frontra, testben meggyötörve, lelkében meghasonlottan tért vissza az akkor már megcsonkult Magyarországra. Előtte egy elhibázott forradalomnak minden bűne és az ifjúság nagy *nacionalizmusa* itt kezdődik. Ez nem elszigetelt jelenség. Más országokban, különösen Csehszlovákiában a cseh és szlovák fiatalságnál ugyanezt látjuk, ha később is. A fiatalság mindenekelőtt erős katonai fegyelemre törekszik s „baitársi” alapokon véli elérni célját. Ez a cél akkor nem más, mint a magyar irredenta. Szervezeteik, annak ellenére, hogy egyik mostani vezérük bevallása szerint a német ifjúsági egyesületekről kopírozattak le, kétségkívül jók voltak arra, hogy a széthulló, fixpontot nem lelő ifjúságot irányítsák. De *gondolat* nem volt bennük, csak nagy lendület, hirtelen, szinte mámoros és felhevült kalandvágy. Ellenforradalom volt ez, a fiatalság ellenforradalma, aki megérezte az októberi forradalom miazmait. S a legnagyobb baj bennük, hogy e szó alatt: ifjúság, nem értettek mást, csak önmagukat, munkás és paraszt tömegekről szó sincs. Fantasztikus tervek merülnek fel mindenfelé, irredenta betörésekről álmodoznak, gyors akciókról, antiszemitizmusuk határtalan és Szabó Dezső szavai számunkra tetszetős eszmék, amelyek az örökös pálforduló egyik színváltásakor konfúzzsá teszik őket. Ezek a szervezetek máig is fennállnak. Félreértések elkerülése végett szükségesnek tartom leszögezni, hogy nem emberek ellen irok, a kereteket s a szellemet hibáztatom. Az ifjúság tüzeit a nacionalizmus irányában élesztették s ez kétségkívül nagy dolog, de nem vált belőlük specifikus ifjúsági mozgalom, hanem teletűzdelve nagyoskodással és közéleti férfiak támogatásának megszervezésével, a bajor söröző polgárok színvonalára kezdték süllyeszteni akaratlanul is a hozzájuk tömörülteket. Oláh György körülbelül két évvel ezelőtt mutatott rá egy cikkében a márciusi ifjúságról szólván, hogy ez a március nekik a régi. Hogy az ifjúságnak az idő nem hozott újat. Mindig csak a régi szólamok, frázisok bombasztok robbannak, pukkáznak széjjel, s a természetesen tiszteletreméltó tradicionális visszaemlékezés nem halad túl azokon a kiszólásokon, amelyek valamikor az „átkos, német” Bécs ellen dörögtek. Ugyancsak rámutatott arra is, hogy az úgynevezett gentry-fiatalok és majmolók szintén régi szimbólumoknál maradtak. A *kacsatoll*nál, amelyet a kalap szalagja mellé tűznek, s ez jelenti a magyarságot. Milotay István a *Homunkuluszokról* írván, megrajzolja azt az alakot, aki huszonegy éves korára lehiggadt célokkal törekszik a külügyminiszteri vagy belügyminiszteri, vagy egyéb fogalmazóság elérésére. Megállapítja azt, hogy már a kaland is kiveszett az ifjúságból. Az ifjúság szervezetei pedig élnek. Ugyanúgy várnak, mint 1920-ban, amikor a mene-

kültek rajai lepték el az országot és fantasztikus hírekkel tömték meg a füleket. Ki tudja, mi az oka, hogy a csonkamagyarországi fiatalság nagy tömegei ugyanott állnak, ahol tíz év előtt? Irredentizmus, csehek kiverése, néhol nagyfokú tudatlanság és tanulmányaikban sem biztosak. Miért történt, kinek a bűne, ne firtassuk. Az anyaországbeli magyar ifjúság jórésze, még mai is, nem egyéb, elindulásra váró fiatal masszánál. Vannak aztán már gondolkodók is. Az ellenforradalmi szervezeteken túl jövőt építenek. Nacionalizmusuk konkrét tényekben próbál megnyilvánulni. Gyökeresen új fogalmakat kezdenek belevetni az elkorhadni készülő magyar talajba. A d y t merik a szájukra venni, és hirdetni kezdi a demokratikus alapokra helyezett új Magyarország megszületését, a népi kultúra felvirágoztatását, együttműködést a parasztsággal, és szívesen látják maguk mellett a munkásokat is. Az ifjúság öntudatának eszmélése a szociális lelkiismeret ébredését jelzi.

Most érkezett el az ideje annak, hogy szembenézzünk a fiatalságot leggyakrabban érő váddal. Azt mondják, hogy amikor az ifjúság a fent említett gondolatokkal kezd foglalkozni, politizál. Az ifjúság pedig, úgymondják, tanuljon. Helyes, az ifjúság tanuljon. Az egyetemi hallgatóság fekdjön neki a tudományoknak, ne azért, mert ez lesz a kenyere, hanem mert ezzel alkothat jobbat. De nem mindig egyetemi hallgatóságról van szó, amikor ifjúságról beszélünk. S különben is, addig a pontig, amíg az új nemzedék nem kimondottan nemzet- és fajellenes, vagy nem szít osztálygyűlöletet, azért fiatal, hogy próbálkozzék. Az egyik fővárosi lap cikkírója ezt mondja: „Nem bánjuk, ha az ifjúság új dolgokért lelkesedik. A nemzetközi bíráskodás, az örök béke biztosításának kísérletei elég anyagot szolgáltatnak neki erre“. Anélkül, hogy a cikkíró többi megállapításaival érdemileg most foglalkoznék, azt kell mondanom, hogy az ifjúságnak ezek az új dolgok így nem kellenek. A nemzetközi bíráskodásról tanul a nemzetközi jogban, azt pedig nem egy helyen kijelentették a csonkamagyarországi ifjúság vezeterei, hogy pacifisták csak akkor leszünk, ha már mindenki leszerelt. Minekünk az örökbéke egyelőre nem kell. Egyszóval, ha az ifjúság a fajszeretet által korlátozott keretekben új eszmékkel foglalkozik, még nem politizál. A nagy politikába nem akar beleszólni, egyrészt, mert nem tartja magát hivatottnak rá, másrészt, mert undorodik tőle.

Kis kitérés után láthatjuk, hogy 1928-ig a csonkamagyarországi ifjúság több kategóriára oszolva jelentkezik, s ha keresztmetszetben figyeljük őket, az egyiknél megtaláljuk az új magyar gondolatot. A népi gyökerű magyarság vágyát, kinyújtott kart a parasztság felé és komoly tanulást. Lelkesednek Bartók és Kodály zenéjéért, és az „örök magyar archán“, szerintük a parasztságban, vélik meglátni az elszakított magyarságot is. Számotvetnek önmagukkal, s az elődök elkorhadott gondolataival s a magyar öncélúság, a magyarok Magyarország mellett vonják ki kardjukat. Csakhogy akik ezt a gondolatot képviselik, nem állanak még ekkor egy jól megszervezett ifjúsági mozgalom homlokterében. Csak egyesek hisznek benne szétszóródva mindenfelé. Ezzel szemben a fiatalság nagy tömegei régi kereteikben maradnak a régi jelszavakkal. Közülük kinőtt férfiak a vezetőik s ha valahol ellenkező véleményt észlelnek (s ez mind két táborra áll) képesek elátkozni. A fiatalságnak nagy része még mindig nem a maga szavát hallatja, a nevében beszélnek, róla szónokolnak, a társadalmat felhívják, hogy mentse meg az ifjúságot, ez pedig dermesztő csöndben hallgat, vár és ugyanazt az életet kezdi élni, mint a békevilág gondtalan fiataljai. Csak itt-ott hallatszik a két szélsőség között tisztább szó is. Jó adag *álgentrýskedés* járul

még hozzá s most teljes a kép, amit a csonkamagyarországi ifjúság mindkét arcáról 1928-ig festettünk.

*

Az *erdélyi fiatalosság* útja többé-kevésbé ehhez hasonló. De ott mégsem olyan lassú a fejlődés folyamata. Egy beszámolóban azt olvassuk az erdélyi magyar ifjúság hallgatásának okáról, hogy eleinte a magyarországi egyetemekre tódultak s nem tudtak behelyezkedni a változott viszonyokba. Pedig milyen nagy szükség volt erre az impérium-változás óta! Annak ellenére, hogy az erdélyi magyarság erős bástyáit találta a felekezeti iskolákban és szervezetekben s hogy a magyar állam megszűnésekor magyarok, erdélyiek tudtak maradni anélkül, hogy új megfogalmazását keresték volna öntudatuknak, ez a hallgatás gyilkoló lehet, ha sokáig tart. Ugyanez a beszámoló azt írja, hogy a mai erdélyi nemzedék még nem az az „Új Generáció, amelynek eljövételét oly szívszakadva várjuk“. Tagadhatatlan, folytatja tovább, hogy a ma Kolozsvárott tanuló diákság nem mentes az önzéstől, az egyéni érdeknek a köz fölé való helyezésétől. Mintha csak jólsikerült portrét kaptunk volna az anyaországbeliekről. „Nincs bennük generációs öntudat“ stb. Az erdélyi fiatal-ságban azonban vannak becsületos törekvéseik és a cikkíró reméli, hogy nem-sokára megszületik az új nemzedék is, amely vállalja egy nehéz ki-sebbségi munka önfeláldozását.

Az erdélyi fiatalosság szervezkedése nagyjobbreszt vallási alapokon történt: azonban az ifjúság „szerzett meglepetéseket is vezetőinek“ mondván, hogy ér-zése elsősorban faji, nekik a magyarságuk a legfontosabb. És azt is meghalljuk, hogy észrevette a számára egyetlen életlehetőséget, a *magyar falut* s be akar kapcsolódni a magyar falvak életébe. Meglátja, hogy illúziók nélkül kell élnie s „kapcsolatot talál Széchenyi és Ady, a *Nagy Magyar Parlag* s a *Nagy Magyar Ugar* sujtói között. Akik a nemzeti bűnök ellen harcoltak és a lelki átalakulást sürgették“. S vállalja ezt a hitet akkor is, ha mások ezért haza-árulással vádolják meg . . . Általában ha csöndesen is, de az erdélyi berkekben a lassú fejlődés tüze ég s életükben, mozgalmukban egy olyan többletet találunk a csonkamagyarországi és felvidéki fiatalssággal szemben, amely eléggé nem hangsúlyozható. A cikkíró ezt így fejezi ki: „Egy hite maradt még az ifjúságnak, amit Ravasz László *meliorizmus* névvel nevezett: különbb lenni másoknál. *lelkileg* megjobbulni, mert csak ez adja meg a magyarság létjogosultságát“. Amíg az anyaországbeli u. n. haladó ifjúság s a másik véglet is, vagy a vallási ele-mekkel átitatott fiatalsság tulajdonképpen megtagad minden igaz *lelki* felemel-kedést hirdető eszmét: az erdélyiekiél legalább a benne való hitről hallunk. És akinek hite van, már félig győzött is.

*

A *felvidéki*, a *csehszlovákiai magyar ifjúság* kép-viseli az avantgarde-ot új magyar életünkben. Szinte hi-hetetlen az a gyorsaság, ahogy a fejlődésnek különböző fázisain átrobogott. Új keretekbe született akárcsak az erdélyiek, s eszmélésének első jelei a *kisebbségi sorsra* virradtak. Most látszott meg teljességgel, hogy a magyar állam-gondolat kizárólagossága majdnem tragédiába ker-gette a magyarság egyes részeit. A felvidéki apák is rendület-lenül hittek a magyar államban, végzetesen, naiv-komolyan, mint Bábics Halál-fiai és várták a csodát. Morcosan beleszoktak az új viszonyokba, de hittel hittek abban, hogy egyszer mégis csak feltámad a *magyar állam*. És sorsukba bele-

szokni, beletörődni azoknak, akiket Nagymagyarország anyakarla nevelt, akik a háborúból visszatérve rongyosan és megszenvedetten csak romjait látták annak a hazának, amelyért harcolni véltek; tragikus volt és nehéz. Az ifjúság azonban nem érezte ezt. Nem látta a kalandos tüzet szemünkben s ráébredt arra, „hogy sajátos jelentősége van és tudatának egyre tisztább körvonalakban kibontakozó történelmi horizontra kell emelkednie. Elszakadt az anyaországtól, de vajon elvághatják-e a határok a faji kultúra gyökereit?” Farkas Gyula, a magyar ifjúságnak nagy barátja így ír róluk és erről a korszakról: „Ennek az ifjúságnak a lelkében a magyar egységes állam már csak mint történelmi hagyomány, vagy legjobb esetben mint vágy él. Fenntartása nélkül a magyar nemzet fogalmával és képével helyettesítették. Az állam számukra csak adminisztrációs alap. Legfőbb törvényük a nemzeti öncélúság”. Az utódállamokba került magyar fiatalság, akinek az irodalom adta új lelkiisége kialakulásához a legnagyobb impulzust (Ady, Móricz, Szabó), a falu felé fordul. Nem új gondolat ez, a német fiatalság is megtette ugyanezt az utat, a Bismarck-i államgondolattól a *Volkstumig*. A felvidéki fiúk is vándorolnak a falukban s *regősöknek* nevezik magukat, akik szeretettel gyűjtik a magyar népművészet kincseit, meghallgatják a falu baját, s bele akarnak kapcsolódni annak életébe. Mielőtt tovább haladnánk, rá kell mutatnunk arra, hogy a szlovenszkói fiatalság lelkületének kialakulásához egyik nagy impulzust Mécs László adta, aki első hirdetője a gyűlöletről sarjadt szeretetnek, s a „halálszagú mocsártól” megundorodva a nagy kézfogásban, — „magyarok, germánok, szlovákok, csak aki nem ember, vethet ránk követ” — találja meg a szlovenszkói pokolból a kivezető utat. A fiatalság azonban nem áll meg az egyszerű érdeklődésnél. Vezetőjük szavaiból idézem a fejlődésnek különböző étape-jait. „A csehszlovákiai magyar új nemzedékre valósággal rádöbbsenti magát Ady nagysága. Ez a nép nem Csaba népe, nem mesehős, hanem nyomorult és koldús. S most már szociális közösségben érzi magát a néppel. A fiatalság a regős utak elején *kispolgári nacionalizmussal* indult s a néppel való lírai azonosodással folytatta. A magyar írók magyar világot tárnak fel előtte s most már a magyar bajok okát nem a trianoni bukásban, hanem a szociális válságban látja”. Ekkorra esik körülbelül a szlovenszkói líra Mécs László utáni legnagyobb egyéniségének fellépése s ez Győry Dezső, akinek Verskötet-címe után nevezték el magukat *Új Arcú Magyarok*-nak. Győry egészen az ifjúság eszméinek szolgálatában áll, s lobogó zászlóvivője az új ígéknek. A *regősutak* folytatódnak, s a prágai, brünni, pozsonyi *Szent-György-Körök* hitvallást tesznek a „népiérből induló szociális megújulás” mellett. Úgy érzi, a fiatalság, hogy egyetlen menedéke a szláv tengerbe fulladt magyarságnak, „a faji energiáktól duzzadó paraszti világ, amely a nagy viharok után egyedül maradt meg a magyarság egészséges gerincének”.

A sors különös alakulásánál fogva tehát a szlovenszkói fiatalság volt az, amelyre a legnagyobb hatást gyakorolta a magyar államtól való elszakadás, amely végső konzekvenciát levonta kisebbségi sorsának, s a körülmények kifejlődése alatt legelőbb érkezett meg a forrongó eszme, mondhatjuk így is: programba foglalásáig, a néppel való *lírai azonosodásig*. Új törekvéseik természetesen nem maradtak támadás nélkül. Eleinte csak magyar részről hangzott fel ellenük a hazafiatlanság vádja, amelyet bátran álltak Masaryk egyik egyik háborús beszédében (*Masarykovi řeč a projevy za světové*

války) ezt mondja; ha az új csehszlovák állam meg fog alakulni, számolni kell azzal, hogy egy erős középosztály és arisztokrácia fogja gátolni a köztársasági munkát. Első félelmükből az látszik, hogy *nem vélt* oldalról érte őket támadás, s jobban megérzik mint a magyar körök, hogy veszélyesebb számukra száz irredentánál ez a magyarságot gyökerében erősítő akció. Később azonban lojalitásukat a külföld felé propagandának használják ki . . . 1928-ig tart ez így. Huszonnyolc tavaszán nagy események történnek a négyfelé szakadt magyar ifjúságban. Ez az esemény egy sírnál megy végbe, de nem gyászünnepe, hanem fogadalomtétel. A sír: *Ady sírja*.

*

1928-ban tehát, ha a különböző árnyalatokat nem tekintjük, két részből áll az ifjúság. (Nemcsak a csonka-ország, hanem az egész négy égtáj felé szóródott újcáru magyar generáció.) Az egyik magát haladónak nevezi, a másik hallgat. Az *Ady-ünnep* a szétforgácsolt magyar fiatalság találkozása s ennek a „népigyökerű” magyar öntudatnak hitvallása. A falu mellett tesz fogadalmat az ifjúság. Ez az „azonosodás” érzelmi s az irodalmon keresztül jutott a fiatalságba. Az első jeleket *Ady* Endre verseiben látjuk, akinek szociális érzései szívyszerint mégis csak a magyar falu sorsának megértéséből fakadnak. Nála még csak sejtés, öntudatossá Szabó Dezső koncepciójában épül ki, aki a parasztot a magyar gondolat egyetlen letéteményesének tartja. Melléje párhuzamosan sorakozik fel a zenében Bartók és Kodály s Rudnay stb. a többi művészetekben. Az ifjúság először rajtuk keresztül jutott el programjáig. Az *Ady-ünnep* röpiratában is, amelynek címe: *Ifjú Szivekben Élek*, ezt találjuk. A bevezetőt Szabó Dezső írja s az ifjúság céljául azt tűzi ki, hogy építse meg a dolgozó Magyarország demokráciáját. Szervezze meg a magyar nyelv és magyar kultúra egységes épületét, amelyben a magyar „középosztály” ifjúsága együtt haladhat a magyar falu és a magyar munkás útjaival. Makka János ezt írja: „Kevesebb tízezerholdas birtokot, kevesebb anakronizmust, kevesebb nagybankot, kisebb kapitalizmust, de magyarabb értelmiséget, több munkáslakást, nagyobb munkabért, több kisbirtokost és több magyar falut”. Kodály Zoltán kérdi: „Mi köze a köznépnek és parasztságnak a művészethez? Az, hogy a magyarság egészéből egyedül őrizte meg azt a szikrát, amelyből, ha van miből táplálni, felgyúlhat a nemzeti művészet tüze”. Kodolányi János így ír: „Az új magyar nemzedék jól tudja, hogy Magyarország Európa legkényesebb felén fekszik és területén fog megütközni a kommunizmus és kapitalizmus. A modern magyar ifjúságnak tehát nyitva kell tartania a szemét, hogy a magyar parasztot és a magyar munkás megőrizze a falnak rohanástól. Ki a faluba és ki a munkások közé!” Fábrián Dániel szavai: „Ki kell építeni a paraszt-eredetű, lélekben tisztán parasztnak maradt középosztály (?) ideológikus, ösztönös, és érdek-szolidaritását. A paraszt középosztálynak nem az asszimiláció, hanem a parasztlélek egy magasabbrendű öntudatos kiélése lehet a feladata (?)”.

Az *Ifjú Szivekben Élek* tehát valójában a sok meg nem magyarázott, úgynevezett „ideológikus” túlzás ellenére is egységes képet ad. Asztalos Miklós így rögzíti le az ifjúság jelentős tömegének ideálját: „Megteremteni a magyar faj kulturális egységét, összefogni minden magyart a faji kultúra egységében és megteremteni azt a demokratikus Magyarországot, amelyben a demokrácia a magyar faj minden egyéb érdekeit maga alá rendelni tudásából fakadt. Az ifjúság napról-napra jobban telítődik szociális érzékkel, amely az

előtte járó generációkból majdnem teljesen hiányzik. Az ellenforradalmi ifjúság egy részének természetes felfogása volt az, amikor a 19-es borzalmak után a proletár fogalmát azonosította a pártpolitikai szociáldemokráciával.

Az *Ifjú Szivekben Élek* mindenképpen határköve tehát. Szorosan megmutatja azt a választóvonalat, amely a ma vezető generációja s a fiatalság közé húzódott. Erdélyben is a falu népe felé fordulnak, a felvidéken már gyakorlatilag is dolgoznak, mert a cserkészetet szociális nevelésre, a tényeken való tanulásra állítják be, míg a magyarországi fiatalság kevés kivétellel nem teszi ezt a mozgalmainál. Egyetlen kivétel a magyar cserkészlet, amely 1912-ben is a nemzeti életösztön feltámadásával született a világra, a változott idők folyamán pedig, mielőtt még bármilyen „ideológikus” megfogalmazást is kapott volna, nagyszerű pedagógiai módszerei közé beállítja a faluval való érintkezést, s a sok száz tábor mindmegannyi öntudatlan híd a város és falu között. A magyar cserkészmozgalom egyúttal azonban a jó polgárságra iskolája s egy olyan előkészítője az ifjúságnak, hogy a cserkészetből kinőtt generációk lelke nagyszerű talaj a magyar sorsproblémák elvetőjének. Mert őszintén állíthatjuk, hogy néhány kevés számú rajongó kivételével csak a magyar cserkészmozgalom volt az, amely a „magyar kérdés” felé irányította, nem politikummal, nem jelszavakkal, hanem a konkrét megismeréssel, tömegeit.

Az *Ady-ünnep* után egy év alatt szinte hihetetlen gyorsan fogalmazzák meg azokat a gondolatokat, amelyeket csak szétszórva, elvetve találtunk az *Ifjú Szivekben Élek* c. röpiratban. A szlovenszkói *Szent-György-Körök* és cserkészkörök megalakítják a *Sarlót*, amely „a főiskolai cserkészcsoporthozulások egyenes folytatása”. Komoly tanulásra készülnek fel, meg akarják ismerni a környező népek s önmaguk minden problémáját, ráteszik kezüket a középiskolai önképzőkörökre, ahol a sok individualisztikus poétáskodás helyett magyar munkaprogramot szeretnének látni, s kiadják a *Vetést*, időközönként megjelenő röpiratukat, amelyből már tiszta képet kaphatunk róluk. Erdélyben is erjed a mozgalom, a magyarországi *Bartha-Miklós-Társaság*, a szegedi *Bethlen-Gábor-Kör*, stb. mind, ha több-kevesebb változással is, egy célra törekszenek; az új Hungaria felé.

Mielőtt még a *Vetés* s a *Bartha-Miklós-Társaság* röpiratának taglalásába fognék, leszögezhetem, hogy az úgynevezett különböző árnyalatú haladó ifjúságnak, amelyet ezek a röpiratok s egyéb megnyilatkozások is bizonyítanak, hármass elgondolása van. A már előbb megállapított erős szociális horizonton kívül a népi kultúráért harcol, s önvédelmi küzdelmet vár a magyarság létéért. A hármass tagozódás tulajdonképpen egy. Lássuk részleteiben is az elgondolt, vagy elvégzett munkát.

*

Kessler-Balogh Edgár, a szlovenszkói fiatalságról írván, azt mondja, hogy nem állt meg az érzelmi szocializmusnál, hanem belátva, hogy minél alaposabb műveltséget kell szereznie magának, az etnográfiai vonásokat *reszort-kérdéssé* szorítja vissza, s „a néppel való autósuggesztív azonosodáson keresztül érkezett el a szociáлизmushoz. A csehszlovákiai magyar új nemzedék, a munka társadalomszemléletében, a szocializmusban találta meg a maga reális kisebbségi problémáit”. Csak szeretni és támogatni lehet azokat a törekvéseket, amelyek arra irányulnak, hogy a regös utakon keresztül szociális horizontot kapjon a magyar értelmiség. Nem lehet megtámadni azt a gondolatot sem, amikor arról beszélnek, hogy a parasztsá-

got a magyar sorsközösségbe kell felelni. De megmozdulnak más célok felé is. A pozsonyi egyetem rektorától a magyar tanszék felállítását követelik, s azt, hogy Budapestről kapjanak magyar tudósokat. Felállítják szemináriumait, amelyekben a legkülönbözőbb kérdésekkel foglalkoznak. A tanítói szemináriumban kiképzik a labilis tanulási lehetőségekkel rendelkező szlovenszkói magyar tanítóságot. Orvosi szemináriumuk nemcsak falu-higiéniával, de a nagyvárosok egészségügyével is foglalkozik. A nemzetiségi szeminárium áttöri magát azokon a munkákon, amelyeknek ismerete nélkül nem állhatják meg helyüket a kisebbségi harcban. Kapcsolatot keresnek a szlovák és cseh ifjúsággal. Mindez a munkájuk kézenfekvő és kisebbségi sors diktálta. De érthetőnek tetszik számunkra ködös szocializmusuk. Nem tudjuk mit értsünk alatta. A szavak nem elégítenek ki: a „munka társadalomszemlélete“, „autoszuggesztív azonosodás“ csak frázisoknak tetszenek. Mindig többet és többet kell értenünk alatta. A *Vetés* egyik számában azt írják, hogy szükség van a dolgozó tömegek fiatalságának osztályalapokon való öntudatosítására, hogy határozott osztálypedagógiát e négy osztály keretén belül kell megvalósítaniok. Az embernek mindig az a gondolata támad, hogy játszanak a fogalmakkal. Ha azt értik az osztályalapokon való öntudatosítás alatt, hogy minden kategóriának sajátos munkateret és kiképzést kell adni, helyes, de ez az öntudatosítás olybá tűnik, mintha fölébe helyeznék a magyar gondolatnak. Gyökeres magyar kultúrát, szociális felelősségérzetet és nemzetközi horizontú beállítottságot akarnak, de emellett a „szunnyadó tömegek céltudatos felrázását és értelmi kiegészítését“ hirdetik. S ez már inkább mondható tűzzel való játéknak. A tömegek céltudatos felrázása minden joggal lehet egy olyan forradalmi cél, amely egyáltalában nem kívánatos.

S hiú ábrándot kerget akkor is ez az ifjúság, ha azt hirdeti, hogy a szocializmus alapjára kell helyeznie a kisebbségi magyarok harcát. Ők azt hirdetik, hogy ez a szocializmus távol áll a nemzetközi internacionálé jelszavaitól, de mégsem zárkozhatnak el az abba való belekapcsolódás gondolatától, s akitől talán a legtöbbet várnak: a csehszlovák szocializmus a legsovénabban nacionalista. Egyáltalában rá kell mutatnunk arra a *tempókülönbségre*, amely a nemzetközi szocializmus és a szlovenszkói fiatalok között fennáll. Más népek szocializmusa csak akkor hajlandó feladni nacionalista elveit, ha erős bázison áll. Nálunk mindig a szocializmuson keresztül akarnak eljutni a magyarság megerősítéséhez. Amilyen jó úton haladt a csehszlovákiai magyar fiatalok új ideológiája, olyan zsákutcába fog kerülni akkor, ha a szerinte széles horizontú szocializmusban keresi életlehetőségeit, amely önálló lehet jóindulatú kitárt, ölelő kar, de a világ mai arca mellett szűk osztálydetermináció. Még nem született meg az az életforma, amelyben a magyarság életét legjobban kiélheti. Ők *kizárólagos* megváltást várnak a szocializmustól! Azt mondják, hogy eddig a pontig a néppel való érintkezés útján jutottak el, hogy tapasztalataik, megérzéseik, „az autoszuggesztív azonosodás“ juttatta el őket a szocializmushoz. S ugyanakkor legszívesebben Kassák Lajos *Munkáját* olvassák, és szocializmusukhoz szükséges tápot belőle merítenek, s mindennél jobban érdekli őket a *Munka*, a 100% című lapok ideológiai harca. A faluval való érintkezés tehát végeredményben egy éppenolyan szűk osztálygondolatba torkollott bele, mint ahonnan kiindultak. Távol áll tőlem, hogy egyéb más munkájuk fölött pálcát

törjek. Ellenkezőleg. Örülnünk kell minden olyan szónak, amely az ifjúság érdeklődését a magyar élet teljesezésének irányába viszi. De tiltakoznunk kell az olyan törekvések ellen, amelyek *egyedül* és *kizárólag* a szocializmusban látják megvalósulni céljaikat. Nem a szocializmus miatt, mert az ördögöl is követnünk kellene, hogy magyar fajunk elérje célját, de mert látjuk, hogy ezzel a fiatalság megköti gondolkozását és zsákuccába jut a tudományos szocializmus réglejárt útvesztőiben.

A szlovenszkói fiatalság másik propagatív erejű terve a szláv és oláh „testvérm nemzetek” felé való közeledés. A *Vetés* egyik számában Duka Zólyomi Norbert helyesen vázolja fel a magyar-szláv kultúrkapcsolatok lehetőségeit. Azt írja: „Túlhaladott az a romantikus álláspont, mely elszigeteltségbe burkolózó nemzeti és népies problémákról álmodott és önmagából égfelé szökő hajtásokra gondolt. Az emberiség örök tragédiája lerontja a közös emberi értékeket, és a silány egoizmus, az érdekközösség fogalmában, véres harcok vízióit látja egymás érdekei ellen. De talán mégsem utópia az összeharapózott tézisek és antitézisek alkonyán az a derűs szintézis, amelyben öntudatos faji kultúrák egymást nem lerontani, hanem gazdagítani fogják. Ez a nézet nem a gerinctelen *kozmetopolitizmus*, nem az utópista Páneurópa felé vezet, hanem ennél a két földrajzilag és történelmileg egyformán determinált fajnál kell kifejlődni”. A cikkíró beismeri a kulturális kapcsolatoknak kényes természetét. Azt írja, hogy nem történhetik széles rétegeken át, csak öntudatos intellektuelleken keresztül s olyanokat szabad csak átültetni a két nyelvre, amelyek a világkultúra színvonalát érték el.

A szlovenszkói fiatalság vezére azonban nem áll meg itt. Minden bizonynyal tőlük származik az a gondolat, amelyet a *Bartha-Miklós-Társaság*-ban Fábíán Dániel *Turáni szláv parasztállammá* dolgozott fel. Mi sem mutatja jobban a fiatalság mai vajdó arcát, mint ez a folyamat. Ez nem a Jásziféle Duna-konföderáció-konceptióból indul ki, csak oda torkollik. A kisebbségi fiatalságnak természetszerűleg kötelessége és hivatása a vele együtt élő népek kultúráját megismerni s csak elfogultan mondhatnánk, hogy Szlovenszkóra káros hatással lehet a szlovák, német, rutén, magyar megértés. Ezt a kisebbségi elvet Fábíán Dániel koncepciója államtervvé nagyította. Amilyen szükséges a faji kiegyenlítődés s az egymás mellett élő népek kölcsönös megértése, annál hihetetlenebb és utópisztikusabb egy olyan terv, amely a magyar államgondolat elvetésével Jászín és Coudenhove-Kalergi *Páneurópiáján* keresztül a szláv, magyar és oláh népek hivatásának s jellemének ismerete nélkül, a magyarság mai helyzetében középeurópai konföderációról álmodik. A *Bartha-Miklós-Társaság* második röpiratában a Fábíánénál még részletesebb kifejtését is találjuk ennek a gondolatnak. Fábíán a magyar paraszt európai miszsiójáról beszél. Csebi Pogany Béla dr. a magyarság keleteurópai hivatásáról értekezik.

Mindezeknek ismeretéhez hadd vázoljuk előbb röviden, mennyire a faji gondolatra helyezi a fősúlyt a *Vetés* és az *Új Magyar Föld*. Vezetőjük szavai szimpatikusak, amikor azt írja, hogy a fiatalság számára „idegen a fogcsattogató irredentizmus”. Szimpatikus még az is, amikor azt írja, hogy Középeurópában nem az államhatárok szentsége a legnagyobb probléma, hanem a faj tömegeinek fajiságukban való megőrzése. De nem látjuk ezzel párhuzamosan haladni a magyar államgondolatot, amely van olyan reális és egészséges, mint a Duna-konföderáció, s amely ezer évig bebizonyította, hogy épp oly bé-

v matka!

kességgel élhetnek kereteiben a különböző fajok, mint egy nagyobb egységben. Tudjuk s látjuk azt, hogy amikor a faji gondolat erőteljes kihangsúlyozásáról beszélnek, éppen olyan szent meggyőződés és magyar imádat él bennük, mint mindannyiunkban, de éppen azért, mert él bennünk ez a szeretet, a túlzásokra is rá kell mutatnunk. Ilyenek Szigethy Endre cikkének egyes részei: „Új stílust, új kultúrát, csak új faj adhat a világnak, s ez az új faj: a magyarság“. Szigethy abból indul ki, hogy amikor a gondolkozók és írók letértek az egyetemes „katolikus gondolat“ kozmikus világszemléletéről, és ehelyett faji vagy individuális szemléletük alapján kezdtek alkotni, az egyetemes keresztény gondolat kultúrája és kultúrát teremtő ereje megszakadt. Egyetemes világnézet abroncsa nem köti ma össze az írókat az olvasóval, a művészt a szemlélővel, s ennek a kapcsolatnak hiányában rejlik a modern művészet érthetlensége. Egyetemes emberi világnézetet, társadalmi osztályok nem adhatnak a világnak, csak új fajok és ez a faj, a magyarság. Amikor ennek ellenkezőjéről írunk, nem fajunk tisztaságába és erejébe vetett hitünk kisebbedett meg, de tagadása annak, hogy a civilizáció s a kultúra mai állásában, amikor speciális faji kultúrák virágoznak egymás mellett s ez a faji gondolat hovatovább egy egyetemes emberi szolidaritássá fog emelkedni, a kis magyarság belátható időn belül meg tudná reformálni a világ arculatát. Beleütközik a hódító és ható, nagykulturák falába, s még azt sem tudná elérni, hogy a maga specifikus magyar kultúráját kifejllessze. Nem világmegváltásra van szükségünk és nem Európa számára építjük külön színű épületünket azért, hogy abból egyetemes emberi világnézet váljon, hanem magunk számára, hogy külön szín legyen s így szolgálja az emberiséget.

Ez a végsőkéig kihangsúlyozott faji hatóerő tehát kapcsolódik egy kelet-európai konföderáció gondolatával s ezt a környező államok parasztságának ismerete (?) mellett teszik a cikkírók. Példig az *Új Magyar Föld* első számában a jugoszláv parasztságról olvasva azt látjuk, hogy a 98%-nyi szerb és a 85%-nyi horvát parasztság a Radics-féle eszmében is nagyszláv álmok szolgálatában állt. Radics először csak a horvát népet akarta felemelni, de elfogadja a pánszláv ideológiát, s csak első lépésül tekinti az összes délszláv paraszttállamoknak föderatív délszláv paraszt köztársaságban való egyesítését. Csebi Pogány Béla a magyarság keleteurópai hivatásáról írván, egy Keleteurópai Falról álmodik, amely ütköző lenne a szláv és germán törekvések közepén. S bár ebből csak a cseheket szorítja ki, megtaláljuk benne a *lengyel, tót, rutén, bolgár* zónákat, s nem szól komolyan sehol sem a jugoszlávok szerepéről. Csebi Pogány Béla azt mondja, hogy a világháború előtt „a világpolitikai energiák iránya *Drang nach Westen* haladt. A világháború után az emberiség történelemépítő lépéseit *Drang nach Osten* irányította“. Azt állítja, hogy az összes népek Kelet felé törekszenek, s a népszövetség, interparlamentáris unió stb., egyszóval az *unionista* törekvések is Keletre irányulnak. Szerinte az a nép, „amely ezen energiaáramlat ellenében próbálkozna életet irányítani, az a szél ellen vitorlázók esztelenségével építené jövőjét“. Úgy látja, hogy ma Keleteurópa az a terület, ahol mindeztideig nem alakulhatott ki az az összefogó gondolat, amely ezeknek a keleteurópai népeknek törekvéseit *Drang nach Osten* irányítja. Ennek megvalósítására a *középeurópai kultúruniót* tartja jónak, s egyedül lehetőnek. A benne résztvevő népek a finn, eszt, lett, litván, lengyel, tót, rutén, magyar, erdélyi, román, bolgár, török, görög. Az uniónak életelve: a közös keleteurópai történelem, és a germánok és szlávok által elnyomott

keleti népek sorstestvérisége. Böven megindokolt koncepciójában a legelső hiba az, hogy nem más élettelen doktrínánál. Ha ezen az úton haladunk tovább, akkor egy kis fantáziával oda fogunk eljutni, hogy a világ minden részében egymás fölött lakó népek alakítsák meg a maguk Falát, amelyekkel hol a germán-orosz, hol az angol-szász imperializmus ellen harcolnak. Ha ezeket a turáni szláv, vagy keleteurópai unió-terveket halljuk, mindig felhangzik a kórus a magyar imperializmus ellen is. Csebi Pogány is erről beszél, amikor a békeszerződések erkölcsi súlypontjairól értekezik, mondván: a békeszerződések (már mint a versaillesiek) igazságot szolgáltatnak az idegen elnyomások alatt vérző keleteurópai népeknek, azoknak évszázados elnyomás után autonómiát és kultúr-szabadságot igyekeztek biztosítani. Mintha csak Masarykot, vagy Wilsont hallanók. Az ember önkéntelenül is felkiált, hogy mikor évszázados elnyomásról szólnak, elfelejtik, hogy a nemzetiségek öntudatosává válása nem régi keletű s nem ismerik sem a középkori, sem az utóbbi magyar állam strukturáját. Jó, hogy Csebi Pogány Béla a magyarságot nem hagyja ki a keleti Falból, mert egy helyen arról beszél, hogy csak azokat a népeket nem lehet bevonni, amelyeknek államszervezete a népfajoknak immorális elnyomásán épül fel, és amelyek a germán-orosz imperializmus szolgálatában állnak. Kis sértődöttséggel vonatkoztathatnánk premisszája szerint magunkra is ezt a tételt. A cseheket ugyanis ilyen alapon hagyja ki, a jugoszlávokat pedig csak azért nem részesíti ebben a gyönyörben, mert ott diktatórikusak az állapotok. Egész koncepciójából hiányzik a történelmi távlat. Doktriner terv-ícam, amely odáig megy el, hogy 14 oldalas írásában a keleteurópai unió zászlójáról és bélyegeiről is intézkedik. Nem tagadjuk, hogy egészséges gondolatai vannak. De ezt olyan ködbe burkolja és úgy megszózza borsával, hogy a cikk elolvasása után a legkülönbözőbb érzelmeink maradnak. Végre szembe kell nézni ezzel a *Duna-konföderációs* gondolattal. Akár úgy, ahogy Csebi Pogány, vagy Fábrián Dániel vázolta, akár úgy, mint Jászi Oszkár szülte meg. Előbb-utóbb rájövünk arra, hogy a környező népek egymásra utaltak s az idő bizonyára meghozza majd azt a testvéri együttműködést, amelyben céljaikat a germán törekvések ellen elérhetik. De bármennyire is szeretjük fajunkat, nagyra tartjuk önön képességeinket, nem hiszünk abban, hogy momentán elegendő lenne a magyarság faji vitalitása arra, hogy a mai államkeretek megtartásával egy konföderációs létben ne lenne veszélyeztetve élete. Hisszük a magyar faji gondolatot, mert ez erősíti a magyarságot, s nemcsak a mai helyzetben, de örökidőkre biztosabb bázis, mint a közjogi magyar fogalma. De elképzelhető, mi történne, ha a jelen viszonyok között a mai magyar állam feladná a *nacionalizmus* gondolatát, ha nem állna a kisebbségi törekvések mögött egy nacionalista magyarság, mi történne, ha a mai létünk megrögzítésével a Masaryk- vagy Benes-féle Duna-konföderációs maszlag cseh vezetésű karmaiba kerülnénk. Viszont ez nem zárja ki, hogy egy erős Magyarország ne tehetné a tervet magáévá.

*

Az ifjúság szociális öntudata sokkal markánsabb és egészségesebb gondolatokban jelentkezik. A *Vetés* s az *Új Magyar Föld* és a különböző egyesülések munkájából is le tudjuk ezt már vezetni. Különösen nagy érdeklődésre tarthat számot az *Új Magyar Föld* mindkét számában Szabó Bertalan, aki nem a szocializmus mindent megváltó kódében akarja menyországához juttatni a ma-

gyar parasztot és a magyar fajt s nem is egy demagóg földbirtokmegosztás hirdetője, hanem racionális számokkal bizonyítja be a kisbirtok rentabilitását, s földreformot nem a mindenáron való reformért hirdet, hanem csak ott tart megvalósíthatónak, ahol a gazdasági és társadalmi élet parancsa kívánja.

*

Az *Új Magyar Földdel* kapcsolatban még csak egy-két dologra kell rámutatnunk. Kodolányi János, az *Új Magyar Föld*-nek ifjúságról és munkásságról írván, helyesen állapítja meg, hogy középosztályunk oly messze van tőlük, mint Makó Jeruzsálemtől. Az egyetemek bürokrata-tanoncok gyűjtő ciszternáivá válnak, a fiatalságnak a diploma megszerzése nem a tudományos munkára való rátermettséget bizonyítja, hanem a hivatalnoki pálya biztosítéka. Mondani se kell, hogy ez az ifjúság természetesen osztályöntudatban élven, lenézéssel fogadja a munkásságot. A másik, amiről szólnunk kell, az új magyar nemzedék irodalmi törekvései, úgy, ahogy azt a röpirat bemutatja. Favorizált költők: Illyés Gyula, József Attila, Győry Dezső, Fodor József, Erdélyi József, Lakatos Péter Pál és így tovább. Illyés Gyulát, Győry Dezsőt, Fodort és Erdélyit nem a *Bartha-Miklós-Társaság* fedezte fel. A többiek azonban — tisztelet egynéhány kivételnek — nem önmaguk szárnyán, hanem a *Bartha-Miklós-Társaság* keblén lesznek nagygyá, ha azzá nőnek. József Attilával kapcsolatban rá kell mutatnom arra a tényre, hogy az ifjúság forrongó lelkelete egyeseket mindenáron a fésületlenség és borzashajúság imádatába visz és még olyan képzett fiatal esztétikus is, mint Féja Géza, József Attiláról azt állítja, hogy költészete idillikus. Nem tudjuk, hogyan értelmezi Féja Géza ezt az idilli hangulatot, mert az, ha valaki takargatás nélkül csakazértis borzashajúságból kitergeti minden családi intimtását és a családi életnek különböző folyamatait, nem idill, hanem akaratcsavargó szentimentalizmus. Győry Dezsőt, az *Új Magyar Föld* harmadrangúvá süllyeszti, olyanok mellett, akik az ő neve említésekor szóba se jöhetnek. Itt nem az irodalmi naturalizmus ellen szólunk, hanem ezzel kapcsolatban arról a mentalitásról, amely az ifjúság forrongását úgy értelmezi, hogy okvetlenül útszélinek kell lennie.

*

*

*

Igyekeztem megrajzolni a magyar fiatalság képét 1919-től napjainkig. Öszszefoglalva, nagy általánosságban azt láthatjuk, hogy a négyfelé robbantott magyar ifjúság tulajdonképpen két részre oszlik. Az egyik, és ezeknek zöme Csonkamagyarországon él, nem szerzett máig sem tudomást arról, hogy az utóbbi évtizedekben mi döngött a magyar kapukat, s fásult, vagy közömbös élni akarással fordít hátat minden korproblémának. A másik rész, amely korántsem egységes, hirdeti a szociális megújulás szükségét, a népigyökerű magyar kultúra diadalát, s ha, amint ez a fent vázoltakból kitűnik, faji koncepcióival s a szocializmus ködös hirdetésével ma még beláthatatlan utakra is téved és forrong, emellett jár, kel az országban, tanul, tényismereteket gyűjt, és készül arra, hogy az elérkezett idővel átveszi nemzete irányítását. Amint cikkem legelején bizonyítani próbáltam, úgy most is hangsúlyozom, hogy ezek

az ifjúsági mozgalmak még mindig nem egészségesek teljesen, egynémelyik túlságosan „szabadelvű” s ez állandóan azt a látszatot kelti, mintha a nemzetközi szocializmus kitátott oroszlánszáját nem venné észre, egy másik, hogy a szociális problémák kizárólagossá tételével elfeledkezik az egységes magyar államkoncepcióról, a legtöbbször pedig hiányzik az a lélek, amelyet R a v a s z László *meliorizmusnak* nevez. Annyira megrészegeedett (és ez érthető is) az ifjúság az eléje táuló problémáktól és hibáktól, hogy lelki újjászületés hangoztatása sokak szemében csak gyerekes kíváncsiágnak tűnik. A „haladó” iránynak egyrésze pedig csak zavarral telíti a fiatalság eszmevilágát. Tudás nélkül hangoztat oly gondolatokat, amelyeket meg kell tárgyalni. Utóbb azonban okos és céltudatos jeleit is látjuk a munkának s ez biztatást ad a tisztulásra (*Wesselényi Reformklub*).

Az ifjúság mai forrongása oly egyetemes, s oly nagyarányú, hogy e sorok írójának, aki ennek a fiatal nemzedéknek tagja, szinte nehezebb esett kihámozni a sok törekvés közül a legjellemzőbbeket. Az ifjúságnak ezt a periódusát csak súlyosbítják a nem tényeken alapuló támadások és viták. Néha nem tudja, hogy mit gondoljon önmagáról. Csak egy esetre szeretnék rámutatni. C s á s z á r Elemér legutóbb M é c s Lászlót *hazaárulással* vádolta meg.¹⁾ Mit szólnon ehhez a fiatalság egyrésze, amely túlhaladta A d y t is, M é c s Lászlót is? Így C s á s z á r Elemér mértéke szerint rossz indulatú nemzetgyilkosnak kellene éreznie magát. . . . Régi hibánk, hogy mindenkinek saját, külön, patentírozott hazafiúi s népmegváltó tervei vannak. S a más úton haladó hazaáruló. Bűnös, aki ezzel a gyűlölettel indul hazát menteni, de bűnös az is, aki tudomást sem véve az új nemzedék törekvéseiről, ezáltal saját fiai előtt zárja be a magyar jövő kapuját. Az ifjúság azonban *nem* megértést kér, hanem kritikát. Az idősebb nemzedék sok tapasztalattal átszűrte és egy évtizede nélkülözött jóindulatú bírálatát.²⁾

(Budapest.)

Aradi Zsolt.

MÉG EGYSZER NEOKONZERVATIVIZMUS.

Oly régi igazság, hogy az idealizmust bölcsészethetben, vallásban is tagadták, vagy legalább nem bírták kialakítani a tudósok igen soká még, mikor a költészetben régen vallották már. Erdélyi János, *Tanulmányok* 1890: 152.

A Széphalom mult évfolyamának egyik cikkéhez — *Neo-Konzervativizmus avagy mire megvénülünk* (1929: 274) két hozzászólás jelent meg két szakavatott irodalomtudós részéről. Örömmel konstatáljuk, hogy mindkét hozzászólás lényegében megegyezik a Széphalom tanulmányával, amennyiben mindkettő figyelemre és följegyzésre méltó ténynek ismeri el azt a körülményt, hogy a kilencvenes évek modern nemzedéke mai tevékenységével letért az irodalmi liberalizmus útvjáról.

Az első hozzászólást, amelyből az alábbi részletet közöljük, Földi Mihály írta (Nyugat 1929: 690):

¹⁾ V. ö. Széphalom 1929: 271.

²⁾ A kérdés tárgyalását jövő számunkban — Berda József és Joó Tibor hozzászólásaival — folytatjuk. Szerk.